

ПРОБЛЕМНІ КРЕДИТИ ЯК ФАКТОР НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ НА БАНКІВСЬКУ СИСТЕМУ

УДК 336.71.078.3

Літвінова С.О.,

Бондарь М. С.

Магістри 1 курсу

фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті проведено аналіз динаміки кількості банків в Україні, їх загальну кількість активів та частку негативно класифікованих кредитів. Розглянуто причини неадекватної оцінки банками свого кредитного портфелю, а також причини фіктивного банкрутства підприємств-позичальників. Запропоновано метод вирішення описаних у статті проблем.

Ключові слова: банк, неплатоспроможність, негативно класифіковані кредити, фіктивне банкрутство.

Аннотация. В статье проведен анализ динамики количества банков в Украине, их общее количество активов и долю негативно классифицированных кредитов. Рассмотрены причины неадекватной оценки банками своего кредитного портфеля, а также причины фиктивного банкротства предприятий-заемщиков. Предложен метод решения описанных в статье проблем.

Ключевые слова: банк, неплатежеспособность, негативно классифицированные кредиты, фиктивное банкротство.

Annotation. In the article there were analyzed the dynamics of amount of banks in Ukraine, the total amount of their assets and the share of negatively classified credits. Reasons of inadequate estimation of the credit brief-case by banks and of fictitious bankruptcy of enterprises-borrowers were considered. The method of decision of the problems described in the article was offered.

Keywords: bank, insolvency, nonperforming loans, fictitious bankruptcy.

Незважаючи на численні задекларовані заходи щодо фінансового оздоровлення, банківський сектор України, як і раніше, характеризується погіршенням якості кредитного портфеля. Зіштовхнувшись зі зростанням неплатежів за кредитами, українські банки посилюють вимоги до позичальників і забезпечення до такого рівня, коли ідеальним стає клієнт, що не потребує позикових коштів. Тому сьогодні доволі актуальним є питання адекватної оцінки банками кредитного ризику та зниження частки проблемних кредитів у загальних активах.

Дослідженням сучасного стану банківської системи та причин збільшення частки негативно класифікованих кредитів у загальних активах банків займались фінансові аналітики Павло Мороз та Анатолій Дроб'язко[5], експерт Економічного дискусійного клубу Євген Олейников [3], член НАН України Тетяна Єфименко[5], голова саморегульвної організації арбітражних керуючих «Українська палата арбітражних керуючих» Анатолій Родзинський [3], заступник голови Фонду гарантування вкладів Андрій Кияк [3] та інші. Проте невирішеним залишилось питання процесу стимулювання українських банків до адекватної оцінки свого кредитного портфелю.

Метою статті є аналіз сучасного стану активів банків, в тому числі частку негативно класифікованих активів; визначити причини зниження ліквідності банків та знайти можливі шляхи вирішення цієї проблеми.

В умовах фінансової кризи, яку переживає Україна, вкрай негативним явищем є втрата довіри до національної банківської системи з боку як основного внутрішнього інвестора – юридичних та фізичних осіб, так і з боку іноземних інвесторів.

Від початку року концентрація у секторі помірно збільшилася через скорочення кількості платоспроможних банків. Частка державних банків у загальних активах зросла на 2,7 п.п. – до 32,2%, частки всіх інших зменшилися. Протягом восьми місяців 2016 року 15 банків було оголошено неплатоспроможними. Акціонери ще двох банків прийняли рішення про початок ліквідації установ. Активи 20 найбільших банків станом на 1 вересня 2016 року становили 90% усього банківського сектору України [1].

Загальні обсяги активів банку майже не змінилися у зв'язку із існуючою проблемою високих кредитних ризиків та, як наслідок, жорстких умов кредитування (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка загальних активів банківського сектору
за 2013-2016 рр., млрд грн. [1; 2]

Показник	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.			Абсолютне відхилення, ШТ				
				I квартал	II квартал	III квартал	2014 р.	2015 р.	2016 р.		
									I квартал	II квартал	III квартал
Державні банки	267	356	464	499	501	519	89	108	35	2	18
Іноземні банки	366	460	591	601	585	595	94	131	10	-16	10
Група I	586	540	424	442	411	420	-46	-116	18	-31	9
Група II	189	121	91	83	76	75	-68	-30	-8	-7	-1
Всього	1408	1477	1570	1625	1573	1609	69	93	55	-52	36

Як видно з табл. 1, негативна динаміка щодо обсягу загальних активів прослідковується у банків першої та другої груп.

Заявлена банками частка проблемних кредитів зростає та в середньому становила 30,6% станом на 1 вересня 2016 р. (рис. 1) [1].

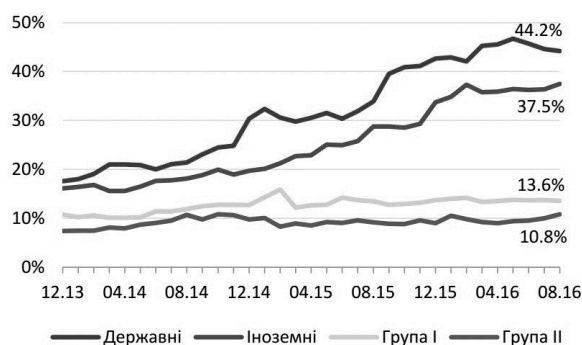

Рис. 1. Частка негативно класифікованих кредитів у портфелях банків [1; 2]

Як видно з рис. 1, існує дуже велика різниця між визнаними проблемними кредитами банками I та II груп (близько 13% портфеля) та банками з іноземним капіталом (38% портфеля).

Обсяг негативно класифікованих активів банків показано на рис. 2.

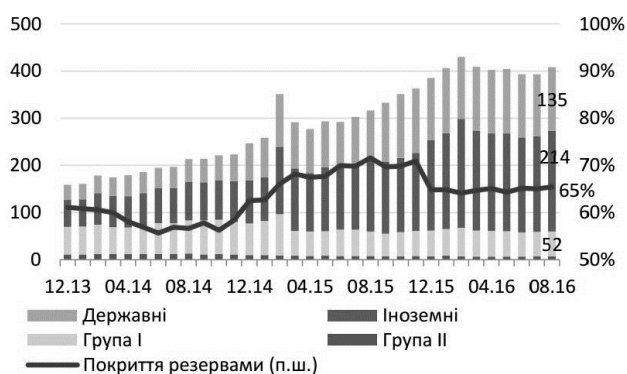

Рис. 2. Обсяг негативно класифікованих активів та рівень покриття резервами, млрд грн [1; 2]

Як видно з рис. 2, починаючи з 2014 р. за групою I та II майже не змінюються обсяги визнання кредитів проблемними, в той час, як серед державних та іноземних банків ця кількість стрімко зростає. Це є показником того, що, можливо, українські банки не поспішають з визнанням кредитів проблемними для того, щоб зменшити формування відповідних резервів.

З іншого боку, фінансова криза, що триває в Україні, дала можливість деяким підприємствам не розраховуватись за своїми зобов'язаннями перед банками йдучи на фіктивне банкрутство.

Найяскравішим прикладом можна вважати банк "Таврика", де із загального корпоративного кредитного портфеля 5,05 млрд гривень у банкрутство пішли підприємства на суму в 4,4 млрд грн [3].

На злочин керівники підприємств йдуть в основному для того, аби не погашати борги і при цьому не позбутися заставного майна. За Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» передбачає, що майно боржника, передане в заставу (іпотеку) банку, не входить у ліквідаційну масу, а гроші, отримані від продажу цього майна, використовуються виключно для погашення

вимог банку [4]. Проте досвідчені юристи підприємств знаходять методи, щоб досягти своєї мети.

В цілому, чинне в Україні законодавство в сфері банкрутства відповідає європейській практиці. Але ефективність його застосування, в тому числі і в банківській сфері, залишається надзвичайно низькою.

Для виходу з існуючої ситуації можна звернутися до досвіду сусідніх країн та перейняти у них проект, який уже був використаний та позитивно себе зарекомендував. Одним з таких напрямів є створення єдиного реєстру позичальників.

Центральний кредитний реєстр – це обмін інформацією національних Центральних кредитних реєстрів (CCRs), що адмініструються центральними банками країн. Інформація підтримується у 14 країнах ЄС (Австрія, Бельгія, Болгарія, Чеська Республіка, Франція, Германія, Італія, Латвія, Литва, Португалія, Румунія, Словенія, Словаччина і Іспанія) [5].

Центральний кредитний реєстр – це інформаційна система, що підтримується центробанками, які збирають дані, що надаються банками та фінансовими компаніями по кредитах, які вони надають своїм клієнтам. А служба Центрального кредитного реєстру робить ці дані доступними [5].

Отже, за аналізований період кількість банків суттєво зменшилась, при цьому найбільша кількість банків, що збанкрутували – банки другої групи.

Загальні активи майже не зазнали змін, але майже на 30 % зросли обсяги проблемних кредитів. Слід зауважити, що адекватно оцінюють якість активів державні та іноземні банки. Банки першої та другої груп, найімовірніше, приховують реальну картину, щоб не збільшувати обсяги резервів. Погіршують існуючу ситуацію все частіше випадки фіктивного банкрутства підприємств.

Контролювати ситуацію можна шляхом створення Центрального кредитного реєстру. Це дозволить центральним банкам за звітністю підвідомчих кредитних установ точніше оцінювати кредитні ризики шляхом надання сервісів доступу до інформації залежно від рівня заборгованості позичальника.

Література

1. Огляд банківського сектору України (жовтень 2016 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=37585678>.
2. Розподіл банків на групи на 2016 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=26117625>.
3. Тяга до банкрутства: чому українські підприємства прагнуть уникнути фінансової відповідальності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forbes.net.ua/ua/business/1423584-tyaga-do-bankrutstva-chomu-ukrayinski-pidpriemstva-pragnut-uniknuti-finansovoyi-vidpovidalnosti>.
4. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 14.05.1992 № 2343-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>.
5. Панацея від боргів: навіщо Україні потрібен реєстр великих позичальників [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forbes.netua/ua/opinions/1424204-panaceya-vid-borgiv-navishcho-ukrayini-potriben-reestr-velikih-pozichalnikov>.

Автори

С. О. Літвінова
М. С. Бондарь

Керівник

Д. Д. Гонтар

к.е.н., викладач

Завідувач кафедрую банківської справи

О. М. Колодізєв

д.е.н., проф.